

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-340-40>

УДК 657.1:004.4

ГЕВЛИЧ Лариса

Донецький національний університет імені Василя Стуса

<https://orcid.org/0000-0002-2825-1528>e-mail: hevlich.hll@donnu.edu.ua

ГЕВЛИЧ Іван

Донецький національний університет імені Василя Стуса

<https://orcid.org/0000-0003-2282-0512>e-mail: i.gevlych@donnu.edu.ua

ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

В роботі проаналізований взаємозв'язок між цифровізацією облікових процесів у державному секторі України та впровадженням МСФЗДС. Були визначені особливості облікових систем суб'єктів державного сектору, проблеми їх діяльності при воєнному стані, здійснено порівняльний аналіз НП(С)БОДС та міжнародних аналогів. За результатами дослідження визначені цифрові інструменти, які можуть сприяти оптимізації національної облікової системи, підвищенню прозорості та ефективності управління державними фінансами у повоєнний період. Зроблені висновки, намічені напрями подальших досліджень

Ключові слова: МСФЗДС; НП(С)БОДС; цифрові інструменти; державний сектор; фінансова звітність.

HEVLYCH Larysa, HEVLYCH Ivan

Vasyl' Stus Donetsk National University

DIGITAL TOOLS FOR IMPLEMENTING INTERNATIONAL FINANCIAL REPORTING STANDARDS IN THE PUBLIC SECTOR OF UKRAINE

The lack of an integrated financial reporting system based on international standards can lead to inefficient allocation of resources, loss of trust of foreign and international donors and investors and, as a result, slowing down the processes of economic recovery after the war. The lack of a comprehensive approach to the synchronous development of digital technologies and IFRS slows down the process of reforming the public sector, creating barriers to effective management of budget resources.

The purpose of the article is to study the relationship between the digitalization of accounting processes in the public sector of Ukraine and the implementation of IFRS, as well as to identify digital tools that can contribute to the optimization of the accounting system, increasing transparency and efficiency of public finance management.

It is substantiated that the transition of Ukrainian budget institutions to IFRS could increase the transparency, efficiency and comparability of financial reporting, but will require rethinking the concepts of the accounting system, training qualified personnel and adapting the relevant legal framework. Digital technologies have been identified that can be used as tools to facilitate the transition by automating routine processes and reducing the labor intensity of the transition itself and accounting procedures in general.

According to the results of the study, it was stated that digitalization and the transition to IFRS are interrelated processes: IFRS requires a high level of accounting automation, i.e. modern digital solutions, and digital technologies accelerate the adaptation of accounting systems to IFRS. Integration of IT solutions and IFRS increases the efficiency, transparency and investment attractiveness of the public sector. Analysis of the impact of automation on the efficiency of budget accounting will be a direction of further research.

Keywords: IPSAS; National Accounting Standards; digital tools; public sector; financial reporting.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Функціонування економіки України в умовах воєнного стану вимагає оптимізації управління державними фінансами. Наразі однією з проблем організації ефективної облікової системи у державному секторі є низький рівень цифровізації процесів обліку, що ускладнює оперативний моніторинг бюджетних витрат. Відсутність інтегрованої системи фінансової звітності на основі міжнародних стандартів може призвести до неефективного розподілу ресурсів, втрати довіри іноземних і міжнародних донорів та інвесторів і, як результат, уповільнення процесів відновлення економіки після війни. Дослідження зазначених питань з наукової точки зору сприятиме розвитку теоретичних підходів до цифрової трансформації фінансового управління в кризових умовах та у період відновлення, а з практичної точки зору, слугуватиме базою розробки ефективних механізмів управління державними фінансами в умовах війни та післявоєнного відновлення України.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Останні роки вітчизняні науковці активно досліджують проблеми організації ефективної облікової системи в державному секторі України, у тому числі на основі міжнародного досвіду та за допомогою диджитал-інструментів (С. Слюсар Т., С. Онешко, О. Дроздова, Н. Іванова, І. Семенець, С. Шевченко, О. Григорів у роботах [1-3]). Разом з тим вивчення перспектив застосування у даному секторі економіки

міжнародних стандартів фінансової звітності не є достатньо популярним і розглядається в окремих роботах (Л. Шацкова, Д. Драгомир, О. Григорів, І. Дутчак, М. Гордієнко [4-5]).

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ СТАТТЯ

Більшість наукових робіт зосереджується на питаннях автоматизації обліку в державному секторі або на адаптації МСФЗДС до національного законодавства, проте взаємозв'язок між цими процесами залишається недостатньо дослідженим. Водночас, саме впровадження МСФЗДС може стати потужним стимулом для цифровізації облікових процесів, оскільки їх дотримання вимагає якісного оновлення методології ведення обліку. Відсутність комплексного підходу до синхронного розвитку цифрових технологій та МСФЗ уповільнює процес реформування державного сектору, створюючи бар'єри для ефективного управління бюджетними ресурсами.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Мета статті полягає в дослідженні взаємозв'язку між цифровізацією облікових процесів у державному секторі України та впровадженням МСФЗДС, а також у визначенні цифрових інструментів, які можуть сприяти оптимізації облікової системи, підвищенню прозорості та ефективності управління державними фінансами.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

У широкому сенсі слова державний сектор України охоплює органи центральної та місцевої влади, а також створені ними у встановленому порядку організації, установи, підприємства, які перебувають у державній або комунальній власності та виконують функції, пов'язані з наданням суспільно значущих послуг, управлінням державними фінансами та бюджетними коштами, забезпеченням безпеки та розвитку економіки регіонів та країни загалом. Особливості організації обліку в них представлені у табл.1.

Таблиця 1

Особливості облікових систем у державному секторі України

Складова	Особливості облікової системи
Органи державної влади та місцевого самоврядування (Верховна Рада, Кабінет Міністрів, міністерства, державні агентства, адміністрації, органи місцевого самоврядування)	1. Ґрунтується на НП(С)БОДС. 2. Фінансування з Державного та місцевих бюджетів. 3. План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі. 4. Жорсткий контроль за витрачанням коштів з боку Державної казначейської служби та Рахункової палати. 5. Орієнтація фінансової звітності на контроль витрат та ефективність використання бюджетних коштів.
Державні та комунальні установи й організації, зокрема галузей освіти, охорони здоров'я, культури, науки, соціального захисту, правоохоронні органи, збройні сили, державні регуляторні та наглядові органи	1. Ґрунтується на НП(С)БОДС. 2. Джерела фінансування: державний або місцевий бюджети, власні надходження (гранти, благодійні внески, платні послуги, доходи від реалізації продукції тощо). 3. Специфічний порядок обліку доходів та видатків (касових та фактичних), окремий облік витрат за програмами та напрямками фінансування. 4. Регламентація облікових процедур, технології обліку, кореспонденції субрахунків.
Державні та комунальні підприємства, у т.ч. некомерційні	1. Ґрунтується на НП(С)БО або МСФЗ. 2. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. 3. Джерела фінансування: державний або місцевий бюджети, доходи від господарської діяльності, кредити, інвестиції. 4. Загальні підстави оподаткування (за виключенням некомерційних підприємств).
Державні цільові фонди та установи соціального страхування (Пенсійний фонд, Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття тощо)	1. Касовий метод обліку, що забезпечує контроль за надходженнями та виплатами коштів. 2. Джерела фінансування: ЄСВ, інші спеціальні збори, добровільні внески, кредити, інші. 3. Облік на основі спеціалізованих програм та реєстрів отримувачів виплат. 4. Орієнтація фінансової звітності на відображенні руху коштів у фондах, зобов'язаннях перед бенефіціарами, залишках коштів на рахунках.
Державні фінансові установи та регулятори (НБУ, державні банки, Рахункова палата, державні служби: казначейська, податкова, аудиторська тощо)	1. Спеціалізовані системи обліку, адаптовані під фінансовий моніторинг. 2. Особливості у використанні концептуальної основи та спрямованості фінансової звітності залежно від установи (регулятора). 3. Особливості у використанні плану рахунків та технології обліку залежно від установи (регулятора).

Розроблено авторами

Не зважаючи на значні відмінності в організації облікових систем, державний сектор України в умовах воєнного стану зіткнувся з низкою спільних викликів, що ускладнюють ведення обліку, зокрема:

1. Дестабілізація облікових процесів та документообігу – фізична втрата документації та активів через руйнування будівель, архівів, серверів, інформаційних систем; перебої у роботі казначейських і банківських установ, що ускладнює здійснення платежів та фінансових операцій; вимушена децентралізація бухгалтерських служб, що працюють у віддаленому режимі або змінили місце розташування через бойові дії.

2. Нестабільність фінансування та планування витрат – різке зростання військових видатків, що потребує перегляду бюджетів, кошторисів, екстреного перерозподілу ресурсів; зменшення податкових надходжень через зниження економічної активності, руйнування та релокацію підприємств, міграцію населення; необхідність обліку допомоги, включаючи гуманітарну, що має складні фінансові механізми.

3. Відсутність єдиної цифрової облікової системи – використання застарілих або фрагментованих інформаційних систем, що ускладнює консолідацію даних на рівні держави; відсутність інтегрованих платформ для обліку та фінансового моніторингу; зростання потреби у безпечних цифрових рішеннях;

4. Відсутність єдиних стандартів та методики обліку в кризових умовах – невизначеність щодо порядку обліку втраченого чи знищеного майна та документів; відсутність єдиних правил оцінки та обліку збитків; відмінності у застосуванні стандартів звітності (у бюджетних установах НП(С)БОДС, підприємствах – НП(С)БО або МСФЗ, банках – МСФЗ), що ускладнює порівняння та аналіз фінансової інформації.

5. Проблеми кадрового забезпечення – дефіцит кваліфікованих кадрів з причини мобілізації та міграції фахівців; відсутність у них цифрових компетентностей, що гальмує впровадження автоматизованих систем.

Ці та інші спільні проблеми державного сектору України вимагають негайної уваги та розробки інструментів вирішення проблем на національному рівні.

Оскільки складові державного сектору економіки України надто розрізняються в характеристиках облікових систем та умовах їх організації, розглянемо можливості удосконалення обліку саме бюджетних установ. Особливостями їх діяльності є державна чи комунальна власність та неприбутковість, органом методичного регулювання – Міністерство фінансів України, обов'язком – застосування при веденні обліку НП(С)БОДС, Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі, меморіально-ордерної форми обліку, можливості залучення для ряду установ облікового аутсорсингу – централізованих бухгалтерій, обмеженість (у порівнянні із суб'єктами підприємництва) елементів облікової політики. Порівняння вітчизняних облікових стандартів, що використовуються у бюджетних установах в Україні та міжнародних стандартів у бюджетному секторі (див. табл. 2), показує значне відставання НП(С)БОДС від МСФЗДС як за переліком, змістом, так і за глибиною розкриття та альтернативами облікового регулювання важливих об'єктів. Це безумовно знижує інвестиційну привабливість державного сектору економіки у порівнянні як із закордонними, так і з вітчизняними підприємницькими структурами. Перехід українських бюджетних установ на МСФЗДС міг би підвищити прозорість, ефективність та порівнянність фінансової звітності. Однак це потребуватиме переосмислення концепцій облікової системи, підготовки кваліфікованих кадрів та адаптації відповідної правової бази.

Таблиця 2

Результати порівняння НП(С)БОДС та МСФЗДС (IPSAS)

Об'єкт	НП(С)БОДС	МСФЗДС (IPSAS)
Фінансова звітність	101 «Подання фінансової звітності», 102 «Консолідована фінансова звітність», 103 «Фінансова звітність за сегментами», 105 «Фінансова звітність в умовах гіперінфляції»	1 «Presentation of Financial Statements», 2 «Cash Flow Statements», 10 «Financial Reporting in Hyperinflationary Economies», 18 «Segment Reporting», 22 «Disclosure of Financial Information about the General Government Sector», 24 «Presentation of Budget Information in Financial Statements», 34 «Separate Financial Statements», 35 «Consolidated Financial Statements»
Активи	121 «Основні засоби», 122 «Нематеріальні активи», 123 «Запаси», 129 «Інвестиційна нерухомість», 136 «Біологічні активи», 127 «Зменшення корисності активів»	17 «Property, Plant, and Equipment», 31 «Intangible Assets», 12 «Inventories», 16 «Investment Property», 27 «Agriculture», 21 «Impairment of Non-Cash-Generating Assets», 26 «Impairment of Cash-Generating Assets», 44 «Non-current Assets Held for Sale and Discontinued Operations», 45 «Property, Plant, and Equipment»
Зобов'язання	128 «Зобов'язання»	19 «Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets»
Доходи та витрати	124 «Доходи», 135 «Витрати»	9 «Revenue from Exchange Transactions», 23 «Revenue from Non-Exchange Transactions (Taxes and Transfers)», 47 «Revenue», 48 «Transfer Expenses»
Окремі статті	126 «Оренда»	43 «Leases»
	132 «Виплати працівникам»	39 «Employee Benefits», 49 «Retirement Benefit Plans»
	133 «Фінансові інвестиції», 134 «Фінансові інструменти»	15 «Financial Instruments: Disclosure and Presentation», 28 «Financial Instruments: Presentation», 29 «Financial Instruments: Recognition and Measurement», 30 «Financial Instruments: Disclosures», 36 «Investments in Associates and Joint Ventures», 41 «Financial Instruments»
	130 «Вплив змін валютних курсів»	4 «The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates»
	131 «Будівельні контракти»	11 «Construction Contracts»
	125 «Зміни облікових оцінок та виправлення помилок»	3 «Accounting Policies, Changes in Accounting Estimates and Errors»
	-	5 «Borrowing Costs», 14 «Events after the Reporting Date», 20 «Related Party Disclosures», 32 «Service Concession Arrangements: Grantor», 33 «First-time Adoption of Accrual Basis IPSAS», 37 «Joint Arrangements», 38 «Disclosure of Interests in Other Entities», 40 «Public Sector Combinations», 42 «Social Benefits», 46 «Measurement»

Укладено авторами за [6-7]

Цифрові технології можуть виступити інструментами полегшення переходу за рахунок автоматизації рутинних процесів та зменшення трудомісткості як самого переходу, так і облікових процедур загалом, зокрема:

- ERP-системи дозволяють автоматизувати бухгалтерський облік за новими стандартами, а модулі трансформації звітності адаптують фінансові звіти з НП(С)БОДС у формат МСФЗДС;
- єдина інформаційна система управління державними фінансами (наприклад, е-Казначейство) допоможе синхронізувати дані між різними установами;
- системи аналітики та Big Data автоматизують контроль за відповідністю обліку до вимог МСФЗДС;
- перехід на хмарні рішення спростить ведення звітності, дозволяючи одночасно працювати з великими обсягами даних без втрати безпеки;
- AI-асистенти можуть аналізувати великі масиви даних, знаходити помилки та підказувати коригування, а автоматичний аудит скоротить ризики фінансових порушень;
- цифрові платформи навчання та підвищення кваліфікації допоможуть бюджетним бухгалтерам швидше опанувати МСФЗДС, віртуальні симулятори та тестові платформи дозволять апробувати отримані знання на практиці і сформувати практичні навички застосування МСФЗДС у реальних ситуаціях;
- платформи для електронного документообігу (М.Е.Дос, Вчасно) спрощують обмін фінансовими документами у відповідності до МСФЗДС, ЕЦП дозволяє швидко узгоджувати та затверджувати звіти.

Тож інтеграція сучасних ІТ-рішень не тільки дозволить Україні швидше адаптуватися до міжнародних стандартів фінансового обліку, а й водночас зробить процес підготовки фінансової інформації менш затратним, більш прозорим і відповідальним, що здатне покращити привабливість українських суб'єктів господарювання, у т.ч. у державному секторі економіки, у повоєнний період як для вітчизняних, так і для іноземних та міжнародних інвесторів та донорів.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

За результатами дослідження констатовано, що цифровізація та перехід на МСФЗДС є взаємопов'язаними процесами: МСФЗДС вимагає високого рівня автоматизації обліку, тобто сучасних цифрових рішень, а цифрові технології прискорюють адаптацію облікових систем до МСФЗДС. Інтеграція ІТ-рішень та МСФЗДС підвищує ефективність, прозорість та інвестиційну привабливість державного сектору.

Аналіз впливу автоматизації на ефективність бюджетного обліку буде напрямом подальших досліджень.

Література

1. Слюсар С. Т. Організація обліку в установах державного сектору України: міжнародний контекст. *Економічний вісник університету*. 2022. Випуск № 53. С. 88-93. DOI: <https://doi.org/10.31470/2306-546X-2022-53-88-93>.
2. Онешко С. В., Дроздова О. Г., Іванова Н. А. Щодо зростання інформаційного потенціалу цифрового економічного простору: модернізація бухгалтерського обліку та аудиту в Україні. *Академічні візії*. 2023. № 21. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.8143112>.
3. Семенець І. В., Шевченко С. О., Григорів О. О. Ефективність бухгалтерського обліку в державному секторі України в умовах цифровізації. *Modern Economics*. 2024. № 47. С. 109-115. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V47\(2024\)-16](https://doi.org/10.31521/modecon.V47(2024)-16).
4. Шацкова Л. П., Драгомир Д. В. Фінансова звітність суб'єктів державного сектору за національними та міжнародними стандартами: порівняльний аспект. *Economic journal Odessa polytechnic university*. 2021. № 1(15). С. 82-91. DOI: <https://doi.org/10.15276/EJ.01.2021.11>.
5. Григорів О., Дутчак І., Гордієнко М. Впровадження міжнародних стандартів обліку в державному секторі України. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-165>.
6. Нормативно-правове забезпечення бухгалтерського обліку в державному секторі. URL: <https://surl.li/bwhjdw>.
7. 2024 Handbook of International Public Sector Accounting Pronouncements. URL: <https://surl.li/aliwhg>.

References

1. Sliusar S. T. (2022). Orhanizatsiia obliku v ustanovakh derzhavnoho sektoru Ukrainy: mizhnarodnyi kontekst. *Ekonomichnyi visnyk universytetu*, 53, 88-93. DOI: <https://doi.org/10.31470/2306-546X-2022-53-88-93> [in Ukrainian].
2. Oneshko S. V., Drozdova O. H., & Ivanova N. A. (2023). Shchodo zrostantia informatsiinoho potentsialu tsyfrovoho ekonomichnoho prostoru: modernizatsiia bukhgalterskoho obliku ta audytu v Ukraini. *Akademichni vizii*, № 21. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.8143112> [in Ukrainian].
3. Semenets I. V., Shevchenko S. O., & Hryhoriv O. O. (2024). Efektyvnist bukhgalterskoho obliku v derzhavnomu sektori Ukrainy v umovakh tsyfrovizatsii. *Modern Economics*, 47, 109-115. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V47\(2024\)-16](https://doi.org/10.31521/modecon.V47(2024)-16) [in Ukrainian].
4. Shatskova L. P., & Drahomyr D. V. (2021). Finansova zvitnist subiektiv derzhavnoho sektoru za natsionalnymy ta mizhnarodnymy standartamy: porivnialnyi aspekt. *Economic journal Odessa polytechnic university*, 1(15), 82-91. DOI: <https://doi.org/10.15276/EJ.01.2021.11> [in Ukrainian].
5. Hryhoriv O., Dutchak I., & Hordiienko M. (2024). Vprovadzhennia mizhnarodnykh standartiv obliku v derzhavnomu sektori Ukrainy. *Ekonomika ta suspilstvo*, 59. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-165> [in Ukrainian].
6. Normativno-pravove zabezpechennia bukhgalterskoho obliku v derzhavnomu sektori. Retrieved from URL: <https://surl.li/bwhjdw> [in Ukrainian].
7. 2024 Handbook of International Public Sector Accounting Pronouncements. Retrieved from URL: <https://surl.li/aliwhg>.